

دانشگاه تهران
مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی
بخش جمعیت‌شناسی

((بررسی دموگرافیک اقلیت‌های مذهبی ایران))

از

مهدی امانی

بررسی شماره دو

امرداد ۱۳۴۹

موضوع طرح شماره ۱۶۲۰۱ سازمان برنامه :

بررسی خصوصیات دموگرافیک ، اجتماعی و اقتصادی جمعیت ایران براساس سرشماری سال ۱۳۴۵

(بررسی شماره ۳ براساس فرم چهار طرح تصویبی)

پیش گفتار

تجزیه و تحلیل نتایج سرشماریهای جمعیتی ، امروزه یکی از مهمترین ابزار برنامه ریزی اجتماعی و اقتصادی است . اهمیت تجزیه و تحلیل نتایج سرشماریها که بصورت ارقام عرضه میشود اولین بار در کنفرانسها و موگرافیک منعقد در آمریکای لاتین (۱۹۵۹) و آسیا (۱۹۶۰) بوسیله سازمان ملل متحد عنوان گردیده و حتی قسمت امور اقتصادی و اجتماعی سازمان مزبور نشریه جامعی تحت مشخصات ST/SOA/Serie A / ۳۶ درباره برنامه و مراحل آنالیز سرشماریها منتشر ساخت .

کشورهائی که حتی دارای یک سرشماری هستند بوسیله اجرای این برنامه میتوانند به شناخت بهتر کشور خود از منظر جمعیتی ، اجتماعی و اقتصادی کمک نمایند . این کار بوسیله بخش جمعیت شناسی موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در مورد اولین سرشماری کشور انجام یافت و در حقیقت تصویری گویا از جمعیت ایران در سال ۱۳۳۵ بدست داد . مقارن اتمام انتشار نتایج سرشماری سال ۱۳۴۵ کشور بخش جمعیت - شناسی موسسه با استفاده از کمکهای مالی سازمان برنامه به تجزیه و تحلیل این سرشماری مبادرت نمود . در این تجزیه و تحلیل برای هر یک از عناوین مورد بررسی دو جنبه مراعات شده است .

اول مطالعه ساختمان و خصوصیات جامعه آماری مربوط به هر یک از عناوین در سال ۱۳۴۵ و سپس بررسی تحول امر مورد نظر طی ده ساله ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۵ ، اهمیت بررسی این تحول بیشتر در این است که قسمت بزرگی از دوران انتقال اجتماعی و اقتصادی اخیر ایران را در بر میگیرد و با ارائه مظاهر و روشن کردن کمی این تحولات ، ارزشیابی آنها را آسان تر میکند .

در این سلسله مطالعات نه فقط به ارقام و اعداد مطلق توجه گردیده بلکه نسبت ها و اهمیت های نسبی نیز که نماینده ساختمان و یافتهای جمعیتی ، اجتماعی و اقتصادی است ملحوظ بوده است .

این مطالعه به بررسی موگرافیک اقلیت های مذهبی ایران اختصاص دارد و امید است در موارد مربوط - که بدون شك فراوان پیش میآید - مورد استفاده علاقمندان و صاحب نظران قرار گیرد . در اجرای این بررسی همکاریهای آقایان محمد میرزائی و پرویز ظاهری نیز نقش موثر و بزرگی داشته است . در خاتمه لازم میدانم از توجه و کمکهای مالی سازمان برنامه که بدون آنها انجام این سلسله مطالعات میسر نمیشد تشکر نمایم .

مهدی امانی

دانشیار و موگرافی دانشگاه تهران و

مدیر بخش جمعیت شناسی موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی

مطالعه کوتاه تاریخی درباره توزیع جغرافیائی مسیحیان ایران تا سال ۱۳۴۵

اکثریت مسیحیان ایران در حال حاضر از دو فرقه بزرگ تشکیل میگردند که عبارتند از آرامنه و آسوریها که سابقه تاریخی آنان در کشور ایران از دیگر فرق مسیحی طولانی تر است. ترویج مسیحیت در ایران به دوره سلطنت پارتها (اشکانیان) میرسد. پادشاهان این سلسله که از سال ۱۵۰ قبل از میلاد مسیح تا سال ۲۲۶ بعد از میلاد مسیح برای ایران حکومت داشتند نسبت به فرستادگان و مبلغین مسیحی رویه مساعدی نشان داده باعث ورود مسیحیت بایران گردیدند بطوریکه در سال ۲۲۵ میلادی در بین النهرین و نواحی دیگر ایران بالغ بر بیست ناحیه اسقفی وجود داشته است. و نیز شاپور اول پادشاه ساسانی در سال ۲۶۰ میلادی ضمن غلبه بروالزین امپراطور روم وعده زیادی از مسیحیان را بایران آورد و بآنها سکنی داد. همچنین در اوایل قرن چهارم میلادی در ارمنستان که بطور متناوب در تصرف ایران و روم بود مسیحیت رسوخ پیدا کرد. بدین ترتیب که تیرداد پادشاه این ناحیه بتوسط يك مبلغ مسیحی بنام گریگور ملقب به (نوربخش) بآئین مسیح گروید و مردم ارمنستان را به پذیرفتن آئین فوق مجبور ساخت.

این عوامل باعث شد که در شمال غرب و غرب خطه قدیم ایران مسیحیت رسوخ پیدا کند آثار این امر در توزیع جغرافیائی مسیحیان مشهود است و اگر از تهران و اصفهان صرف نظر شود تمایل تجمع مسیحیان در حاشیه های غربی و شمال غربی ایران نمایان است.

یکی دیگر از مباحث ترویج مسیحیت در نواحی غربی ایران پیدا شدن جنبش کلیسای شرق بود که بوسیله کشیشی بنام نسطوریوس پایه گذاری شد. این کشیش بواسطه توجه و اهمیت دادن به جنبه بشری و دنیوی حضرت مسیح در سال ۳۱۰ میلادی از طرف کلیسای روم طرد و محکوم گردید چون کلیسای مغرب یعنی کلیسای روم حضرت مسیح را کاملاً دارای جنبه آسمانی میدانست. بالاخره در سال ۴۵۲ میلادی در روم مشورشی بر ضد نسطوریان (پیروان نسطوریوس) برپا شد و عده زیادی از آنان به مغرب ایران کوچ کردند و در آنجا

بانتشار معتقدات خود پرداختند. در این دوره مسئله جنگهای مذهبی ارمنستان نیز به استواری کلیسای شرق و نسطوریت در غرب ایران کمک نمود. بدین ترتیب که در سال ۴۸۱ میلادی مسیحیان ارمنستان سر از اطاعت ایران پیچیدند و در پیمانی که با دولت ایران بسته شد قید گردید و باره مسیحیت دین رسمی ارمنستان باشد. چون دولت ایران تمایل ارمنستان به رومیهارا دریافتی بود و از طرفی در سال ۴۸۹ میلادی مدرسه مذهبی نسطوریها بنام ادسا (EDESSA) که در روم بود از طرف دولت روم تعطیل گردید زمینه مساعدی بوجود آمد تا دولت ایران در مقام مقابله با روم از کلیسای شرق یعنی کلیسای نسطوریان پشتیبانی نماید. در نتیجه این پشتیبانی معلمین و شاگردان مدرسه مذهبی ادسا به ایران آمدند و در منطقه نصیبین متمرکز گشتند. مبلغین مسیحی که در حوزه نسطوری نصیبین بمقام پیشوائی و اجتهاد میرسیدند به نقاط مختلف فلات ایران و مخصوصاً نواحی کردستان و عراق امروز روی میآوردند و مسیحیت را انتشار میدادند. بطوریکه در اواخر قرن پنجم میلادی عده زیادی از مردم این نواحی بمسیحیت گرویده بودند.

کلیسای شرق هنوز هم در ایران بموجودیت خود ادامه میدهد و نسطوریهای آسوریها پیروان کلیسای شرق میباشند. آسوریهای ایران بیشتر در نواحی غربی ایران پراکنده هستند. در جنگ اول جهانی در اثر حملات ترکها عده زیادی از آسوریها که در حوزه رضائیه بودند به همدان و کرمانشاه فرار کردند و عده ای نیز به عراق رفتند.

مسیونهای مذهبی پرتستان و کاتولیک نیز در مهاجرت آسوریها از آذربایجان غربی نقش مهمی داشته اند. بدین ترتیب که چون آسوریها در مدارس این مسیونرها زبانها خارجی آموخته به اصول جدید تعلیم و تربیت آشنا میگشتند و علاوه بر آن به امور فنی نیز واقف و علاقه داشتند به نواحی صنعتی و اقتصادی مثل خوزستان و تهران روی آوردند اصفهان که از شهرهای مرکزی ایران میباشد استثنائاً دارای تجمع بزرگی از مسیحیان است. این مسیحیان که اکثراً ارمنی هستند در زمان شاه عباس از نواحی قفقاز و

ارمنستان به اصفهان کوچ داده شدند و از آن زمان تا بحال در اصفهان سکنی دارند . از يك قرن پيش تا بحال شهر تهران بعلى مركزيت اقتصادى و فرهنگى و ادارى عده زيادى از مسيحيان آذربايجان و اصفهان و نواحى ديگر را بخود جلب نموده است . طبق آمار كليساى انجيلى تهران در ۹۰ سال قبل در اين شهر فقط ۱۱۰ خانوار مسيحى وجود داشته است در حاليكه در سرشمارى ۱۳۳۵ مسيحيان تهران ۳۵۰۶۶ نفر بوده اند در شهر اصفهان نيز ميسيونهاى مذهبي مدارسى تاسيس كردند و عده اى از ارمنى هاى اصفهان بواسطه آموختن زبان انگليسى در اين مدارس به مراكز صنعت نفت در خوزستان روى آوردند .

يكى ديگر از عوامل نحوه تجمع كنونى مسيحيان در ايران اوضاع سياسى كشورهاى شىروى و تركيه طى نيم قرن اخير و نوع رفتار و سلوك آنان با عده اى از مسيحيان آن دو كشور بوده است . بدين ترتيب كه در هنگام جنگ اول جهانى و چند سال بعد از آن عده اى از ارمنى ها و آسوريهاى مقيم تركيه بايران مهاجرت كرده تابعيت ايرانى را پذيرفتند و نيز در سال هاى قبل از جنگ اول جهانى عده اى از روسها و ارمنه از شوروى بايران مهاجرت كردند . بيشتر اين مهاجرين كه از تركيه و شوروى وارد ميمن ماشدند در نواحى آذربايجان و تهران و نواحى بحر خزر متركز گشتند .

جذب كارشناسان و متخصصين خارجى نيز ميتواند از عوامل متشكله مذهبي مسيحى در كشور ما بحساب آيد بطوريكه پس از استان مركزى كه بعلى مركزز امور اصولاً "جاذب جمعيت" ميباشد استان خوزستان بعلى وجود صنعت نفت و اقامت كارشناسان و متخصصين خارجى مقام دوم را در كشور داراست .

طى سالهاى ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۵ تعداد مسيحيان ايران هميزانى بيش از افزايش طبيعى آنها از دياد يافته است . بطوريكه در سال ۱۳۳۵ تعداد ۲۸۰۱۱۴ نفر مسيحى در ايران سرشمارى شده در صورتيكه اين تعداد در سال ۱۳۴۵ به ۴۲۲۹۴۱ نفر رسيده است . (ضمناً " توجه به اين نكته لازم است كه در سرشمارى سال ۱۳۴۵ -

مسیحیان ایران تحت عناوین : (ارمنی . آسوری . و سایر مسیحیان ذکر گردیده اند) این از دیاد تعداد در استان مرکزی با سرعت بیشتری تحقق یافته بطوریکه تعداد مسیحیان این استان از ۶۸ و ۸۱۱ نفر در سال ۱۳۳۵ به ۱۰۰ و ۶۹۳ نفر در سال ۱۳۴۵ ترقی کرده است . (۴۶ درصد افزایش) . در مقابل در برخی از استانها شاهد تقلیل تعداد مسیحیان میباشیم . مثلاً در گیلان تعداد مسیحیان طی دهساله ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۵ بمیزان ۷۲ درصد کاهش یافته است .

از لحاظ تحول اهمیت نسبی نیز تعداد مسیحیان را میتوان در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ مورد مطالعه قرار داد . در سال ۱۳۳۵ مسیحیان ایران ۳۸ / - درصد از کل اقلیت غیر مسلمان را تشکیل میدادند در حالیکه در سال ۱۳۴۵ اهمیت نسبی آنها نسبت به کل غیر مسلمان بیشتر و به تفکیک تقسیمات سه گانه مذهبی سرشماری بقوارز پیوده است :

ارمنی	۳۵ / ۳۲	درصد کل غیر مسلمان
آسوری	۶ / ۶۳	درصد کل غیر مسلمان
سایر مسیحیان	۶ / ۷۳	درصد کل غیر مسلمان

کل مسیحیان ۴۸ / ۶۸ درصد کل غیر مسلمان

جدول ذیل تعداد مسیحیان را در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ به تفکیک استان و — فرمانداری بیکل ارائه مینماید .

تعداد صحیحان در هر یک از استانها و فرمانداریهای یک به تفکیک رتبه در ۱۳۴۵ و مقایسه با ۱۳۳۵

۱۳۳۵					۱۳۴۵			
رتبه	نام استان یا فرمانداری کل	%	تعداد صحیحان	رتبه	نام استان	تطبیق با تقسیمات سرشماری سال ۱۳۴۵	%	تعداد صحیحان
۱	استان مرکزی	۶۷/۴۰	۱۰۰۶۹۳	۱	استان مرکزی	استان مرکزی	۶۰/۰۹	۶۸۸۱۱
۲	اصفهان	۱۰/۸۰	۱۶۱۲۱	۲	خوزستان و لرستان	خوزستان	۱۱/۰۲	۱۲۶۱۰
۳	آذربایجان غربی	۷/۴۳	۱۱۱۰۴			لرستان		
۴	خوزستان	۶/۰۹	۹۰۹۷			کهگیلویه و بویراحمدی		
۵	آذربایجان شرقی	۲/۹۰	۴۳۴۱	۳	آذربایجان غربی	آذربایجان غربی	۱۰/۱۷	۱۱۶۴۷
۶	مازندران	۰/۸۶	۱۲۷۹	۴	آذربایجان شرقی	آذربایجان شرقی	۵/۱۹	۵۹۴۷
۷	کرمانشاهان	۰/۷۸	۱۱۶۵	۵	اصفهان و یزد	اصفهان	۴/۹۸	۵۷۱۰
۸	گیلان	۰/۷۷	۱۱۵۶			چهارمحال بختیاری		
۹	همدان	۰/۶۸	۱۰۱۴		گیلان	گیلان	۳/۵۵	۴۰۷۰
۱۰	خراسان	۰/۵۶	۸۳۵	کرمانشاهان				
۱۱	فارس	۰/۴۹	۷۳۶	۷		همدان	۲/۷۰	۳۰۹۷
۱۲	لرستان	۰/۳۰	۴۵۴		ایلام			
۱۳	بنادر و جزایر خلیج فارس	۰/۲۰	۳۰۴		۸	مازندران و گرگان	مازندران	۱/۰۱
۱۴	بنادر و جزایر بحر عمان	۰/۲۰	۳۰۲	سمنان				
۱۵	کرمان	۰/۱۵	۲۳۰	۹		خراسان	خراسان	۰/۵۲
۱۶	کردستان	۰/۱۴	۲۱۷	۱۰	فارس و بنادر	فارس	۰/۴۵	۵۱۱
۱۷	کهگیلویه و بویراحمدی	۰/۱۰	۱۵۴			بنادر و جزایر خلیج فارس		
۱۸	چهارمحال بختیاری	۰/۰۵	۸۱	۱۱	کردستان	کردستان	۰/۱۶	۱۸۸
۱۹	سیستان و بلوچستان	۰/۰۴	۶۴	۱۲	کرمان	کرمان	۰/۱۴	۱۶۴
۲۰	سمنان	۰/۰۴	۵۴			بنادر و جزایر بحر عمان		
۲۱	ایلام	۰/۰۲	۲۶		۱۳	سیستان و بلوچستان	سیستان و بلوچستان	۰/۰۲
	جمع	۱۰۰/-	۱۴۹۴۲۷		جمع	جمع	۱۰۰/-	۱۱۴۵۲۸

مطالعه کوتاه تاریخی درباره توزیع جغرافیائی یهودیان ایران تا سال ۱۳۴۵

تاریخ یهود با تاریخ ایران رابطه نزدیک و طولانی دارد بطوریکه حدود ۲۷ قرن پیش یهودیان بخراسان و ایران وارد شدند و علاوه بر آن در سال ۵۳۸ قبل از میلاد کورش شاهنشاه ایران یهودیانی را که بدست پادشاه بابل (بخت النصر) اسیر و در آن شهر زندانی شده بودند آزاد گردانید. (کتاب دانیال نبی - باب اول). اعلامیه کورش مبنی بر آزادی اسرای یهودی در باب اول کتاب عزرا آمده و نیز ذکر خوشحالی یهودیان در فصل ۱۲۶ مزامیر و فصول ۴۶ و ۴۷ اشعیا منعکس است.

قسمت اعظم یهودیان پس از این آزادی بایران وارد گردیدند. شهرهایی که بیشتر از نقاط دیگر مورد سکونت یهودیان واقع شدند عبارت بودند از: شوش. نهاوند. همدان. اصفهان. شیراز.

در زمان سلطنت شاپور دوم پادشاه ساسانی هفتاد هزار یهودی به شهر اصفهان کوچانده شدند و نظریه این تجمع زیاد شهر اصفهان را دارالیهود میخواندند. بنیامین تودلا سیاح معروف یهودی که در سال ۱۱۶۸ میلادی بایران آمده تعداد یهودیان شهرهای فوق را اینطور ذکر میکند:

شهر همدان	۵۰۰۰۰ نفر
شهر اصفهان	۱۵۰۰۰ نفر
شهر شیراز	۱۰۰۰۰ نفر
شهر شوش	۷۰۰۰ نفر
شهر نهاوند	۴۰۰۰ نفر

سیاح دیگر یهودی بنام ربی پتخیا جمعیت یهودیان خاك ایران را در زمان سلطنتان سنجر سلجوقی ۱۲۰۰۰۰ نفر گزارش میدهند و بنظر میرسد که حدود فعلی ایران در زمان پادشاه نامبرده شامل ۶۰۰۰۰ نفر یهودی بوده است.

جامعه یهودیان ایران در حمله های مغول و تیمور تلفات و صدمات فراوان دید و
 بمیزان زیادی تقلیل یافت مثلاً " در شهر نیشابور حدود ۷۰۰۰۰ نفر یهودی وجود
 داشته است که تمام آنان در حمله مغول کشته شدند . سلسله های بعد از مغول نیز تا
 سلسله پهلوی (جز نادشاه افشار) نسبت به یهودیان ایران اغماض روانمیداشتند
 و نظریه برخی تبعیضات عده قابل توجهی از آنان مجبور به ترك وطن و ترك مذهب میشدند
 مثلاً " برخی مورخین بر آنند که در زمان صفویان مبلغین و فرستادگان مسیحی و اروپائی
 باعث تحريك دربار صفوی بر علیه یهودیان ایران میگرددند .
 نادشاه افشار پادشاه بزرگ ایران نسبت به یهودیان تبعیض روانمیداشت و اولین
 جامعه یهودیان ایران در زمان او تاسیس شد .

اولین قدم مساوات در امر مذهب در دوره مشروطیت برداشته شد و در زمان سلسله پهلوی
 تحقق یافت . در سرشماری سال ۱۳۳۵ تهران از لحاظ تعداد یهودیان رتبه اول را
 احراز نمود . این امر علت تاریخی نداشته و بسبب مرکزیت اقتصادی و اداری پایتخت
 میباشد . همچنین شهر آبادان نیز علت رونق اقتصادی و صنعتی تعداد قابل توجهی
 از یهودیان را در خود جای داده است . ناحیه کردستان و کرمانشاه نیز از مراکز سکونت
 یهودیان ایران بوده است . مسیویاسان رئیس مدرسه آلیانس همدان در سال ۱۹۱۰
 تعداد یهودیان کردستان را ۹۰۰ نفر ذکر میکند . در اواخر دوره قاجار و سالهای
 بعد از جنگ اول جهانی در خطه آذربایجان نا امنی هایی بروز کرد و اشخاصی از قبیل
 اسمعیل آقا سمیق و ضمن ارباب و ایذا اهلای یهودیان را نیز مورد تهدید و آزار قرار دادند
 بدین جهت عده ای از یهودیان از آذربایجان کوچ کردند . مثلاً " فقط از شهر رضائیه
 در حدود ۵۰۰ خانوار یهودی بعلتنداشتن تامین مالی و جانی خارج شدند . مهاجرت
 یهودیان به کشور جدید التاسیس اسرائیل باعث مهاجرت عده ای از یهودیان تمام
 کشورهای جهان باین کشور گردید من جمله از ایران نیز عده ای از یهودیان به این کشور
 مهاجرت کردند و این امر در تقلیل تعداد یهودیان ایران تاثیر داشته است . بعنوان

مثال در اواخر سلطنت احمد شاه قاجار ۷۵۰۰۰ یهودی در ایران وجود داشته
 در صورتیکه در سرشماری سال ۱۳۳۵ تعداد یهودیان ایران ۶۵۲۳۲ نفرو
 در سرشماری سال ۱۳۴۵ ، ۶۰۶۸۳ نفر گزارش شده است و بدین ترتیب این
 اقلیت مذهبی دارای میزان کاهشی معادل ۷۵٪ درصد در سال است و علاوه
 اهمیت نسبی آنان طی ده ساله مورد بررسی از ۲۱/۷۱ درصد در سال ۱۳۳۵ به
 ۱۹/۷۷ درصد در سال ۱۳۴۵ تنزل یافته است . جدول ذیل تعداد یهودیان
 ایران در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ به تفکیک استان و فرمانداری کل ارائه مینماید .

تعداد یهودیان در هر یک از استانها و فرمانداریهای کل به تفکیک رتبه در ۱۳۴۵ و مقایسه با ۱۳۳۵

۱۳۳۵					۱۳۴۵				
رتبه	نام استان و فرمانداری کل	٪	تعداد یهودیان	رتبه	نام استان	تطبیق با تقسیمات سرشماری ۱۳۴۵	٪	تعداد یهودیان	رتبه
۱	استان مرکزی	۶۸/۷۴	۴۱۷۱۷	۱	استان مرکزی		۵۵/۱۱	۳۵۹۴۲	
۲	فارس	۱۱/۴۶	۶۹۵۳	۲	فارس و بنادر	فارس	۱۳/۳۷	۸۷۲۱	
۳	اصفهان	۵/۴۷	۳۳۱۸			بنادر و جزایر خلیج فارس			
۴	کرمانشاهان	۲/۷۴	۱۶۶۱			اصفهان			
۵	کودستان	۲/۲۲	۱۳۵۰	۳	اصفهان ویزد	چهارمحال بختیاری	۹/۰۹	۵۹۲۹	
۶	خوزستان	۲/۰۳	۱۲۳۲			کرمانشاهان همدان	۸/۰۱	۵۲۲۹	
۷	همدان	۱/۹۰	۱۱۵۶	۴	کرمانشاهان	ایلام			
۸	لورستان	۱/۰۱	۶۱۴			خوزستان			
۹	کرمان	۱/-	۶۱۰			لرستان	۵/۵۵	۳۶۲۰	
۱۰	آذربایجان غربی	۰/۸۸	۵۳۵	۵	خوزستان و لرستان	کهگیلویه و بویراحمد			
۱۱	مازندران	۰/۶۲	۳۷۸	۶	کودستان	کودستان	۲/۹۴	۱۹۱۹	
۱۲	خراسان	۰/۵۵	۳۳۴	۷	کرمان	کرمان	۱/۵۴	۱۰۰۳	
۱۳	گیلان	۰/۵۳	۳۲۲			بنادر و جزایر بحر عمان			
۱۴	آذربایجان شرقی	۰/۴۵	۲۷۴			مازندران			
۱۵	بنادر و جزایر خلیج فارس	۰/۱۲	۷۳	۸	مازندران و گرگان	سمنان	۱/۴۶	۹۵۵	
۱۶	سیستان و بلوچستان	۰/۰۹	۵۴	۹	گیلان	گیلان	۱/۱۸	۷۶۹	
۱۷	بنادر و جزایر بحر عمان	۰/۰۶	۳۷			خراسان	۰/۷۷	۵۰۳	
۱۸	چهارمحال بختیاری	۰/۰۵	۲۸	۱۰	خراسان	آذربایجان غربی	۰/۷۵	۴۹۱	
۱۹	سمنان	۰/۰۳	۱۸	۱۱	آذربایجان غربی	آذربایجان شرقی	۰/۲۲	۱۴۵	
۲۰	کهگیلویه و بویراحمد	۰/۰۲	۱۱	۱۲	آذربایجان شرقی	سیستان و بلوچستان	۰/۰۱	۶	
۲۱	ایلام	۰/۰۱	۸	۱۳	سیستان و بلوچستان				
	جمع	۱۰۰/-	۶۰۶۸۳		جمع		۱۰۰/-	۶۵۲۳۲	

مطالعه کوتاه تاریخی درباره توزیع جغرافیائی زرتشتیان ایران تا سال ۱۳۴۵

پس از حمله عرب در صدر اسلام بایران زرتشتیان برای اینکه از دسترس مهاجمین عرب دور باشند بتدریج از حاشیه های غربی کشور دور شدند و نواحی مرکزی و شرقی را برای سکونت برگزیدند . در سرشماری های ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ نیز عده زرتشتیان در یزد و کرمان و تهران و قسمتی از اصفهان بیشتر از نقاط دیگر بود . علت تجمع زرتشتیان در تهران علت تاریخی ندارد و بیشتر به جهت مرکزیت اداری و اقتصادی است . در سال ۱۳۳۵ به جز حوزه های چهارگانه فوق تعداد زرتشتیان در حوزه ها و نقاط دیگر ایران نسبت به تعداد پیروان سایر اقلیت های مذهبی بسیار کم بوده است . این قلت ناشی از مهاجرت . ترك مذهب و از همه مهمتر از دواجهای همخون و بین خود در نسل های متوالی است .

طی سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۵ تعداد زرتشتیان ایران به میزانی ضعیف تر از میزان افزایش مسلمانان ایران افزایش داشته ($\frac{2}{3}$ درصد در سال) و اهمیت نسبی این اقلیت نیز نسبت به کل افراد غیر مسلمان در ده ساله فوق از $\frac{5}{23}$ درصد در سال ۱۳۳۵ به $\frac{6}{45}$ درصد در سال ۱۳۴۵ ترقی کرده است . جدول ذیل تعداد زرتشتیان ایران را در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ به تفکیک استان و فرمانداری کل به دست میدهد .

تعداد زرتشتیان در هر يك از استانها و فرمانداریها يك بتفكيك رتبه در ۱۳۴۵ و مقایسه با ۱۳۳۵

۱۳۳۵					۱۳۴۵				
رتبه	نام استان یا فرمانداری	%	تعداد زرتشتیان	رتبه	نام استان	تطبیق با تقسیمات سرشماری ۱۳۴۵	%	تعداد زرتشتیان	رتبه
۱	استان مرکزی	۵۰/۶۱	۱۰۰۲۹	۱	اصفهان و یزد	{ اصفهان چهارمحال بختیاری }	۴۶/۳۷	۷۲۹۱	
۲	اصفهان	۲۶/۶۷	۵۲۸۶	۲	استان مرکزی	استان مرکزی	۳۱/۷۵	۴۹۹۲	
۳	کرمان	۸/۷۲	۱۷۲۸	۳	کرمان	{ کرمان بناد روجزایر بحرمان }	۱۲/۸۱	۲۰۱۴	
۴	خوزستان	۲/۶۸	۵۳۱	۴	خوزستان و لرستان	{ خوزستان لرستان کهگیلویه و بویراحمدی }	۵/۰۹	۸۰۰	
۵	مازندران	۱/۵۶	۳۰۹	۵	آذربایجان غربی	آذربایجان غربی	۱/۵۱	۲۳۷	
۶	آذربایجان شرقی	۱/۵۳	۳۰۳	۶	فارس	{ فارس بناد روجزایر خلیج فارس }	۱/۰۹	۱۷۱	
۷	فارس	۱/۴۴	۲۸۵	۷	مازندران و گلستان	{ مازندران گلستان }	۰/۴۱	۶۴	
۸	خراسان	۱/۲۶	۲۵۰	۸	سیستان و بلوچستان	سیستان و بلوچستان	۰/۳۷	۵۹	
۹	گیلان	۱/۲۴	۲۴۵	۹	گیلان	گیلان	۰/۲۰	۳۱	
۱۰	آذربایجان غربی	۰/۷۰	۱۳۸	۱۰	کرمانشاهان	{ کرمانشاهان همدان ایلام }	۰/۱۹	۳۰	
۱۱	کرمانشاهان	۰/۶۷	۱۳۲	۱۱	آذربایجان شرقی	آذربایجان شرقی	۰/۱۳	۲۱	
۱۲	سیستان و بلوچستان	۰/۶۲	۱۲۲	۱۲	کردستان	کردستان	۰/۰۶	۹	
۱۳	لرستان	۰/۴۶	۹۲	۱۳	خراسان	خراسان	۰/۰۲	۴	
۱۴	همدان	۰/۴۶	۹۱	جمع	جمع	جمع	۱۰۰/-	۱۵۷۲۳	
۱۵	کردستان	۰/۴۵	۹۰						
۱۶	بناد روجزایر بحرمان	۰/۴۲	۸۴						
۱۷	بناد روجزایر خلیج فارس	۰/۲۲	۴۳						
۱۸	چهارمحال بختیاری	۰/۱۲	۲۴						
۱۹	سمنان	۰/۰۹	۱۷						
۲۰	کهگیلویه و بویراحمدی	۰/۰۵	۱۰						
۲۱	ایلام	۰/۰۳	۷						

اهمیت نسبی جمعیت غیرمسلمان در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵

سال سرشماری	دین و مذهب	
	۱۳۳۵ (٪)	۱۳۴۵ (٪)
مسیحی	۳۸/۱	۴۸/۶
کلیمی	۲۱/۷	۱۹/۸
زرتشتی	۵/۲	۶/۵
سایر ادیان و اظهار نشده	۳۵/-	۲۵/۱
جمع	۱۰۰/-	۱۰۰/-

درصد اقلیت های دینی و مذهبی نسبت به افراد غیرمسلمان در استانها و فرمانداریهایک به تفکیک مناطق شهری و روستایی

استان یا فرمانداری	تفکیک	کل غیرمسلمان	کل مسی	زرتشتی	ارمنی	آسوری	سایر مسیحیان	سایر ادیان اظهار نشده
کرمان	کل	۱۰۰	۲۱/۷۸	۵/۲۳	۳۹/۳۰	۵/۳۹	۷/۹۰	۲۰/۴۰
	مناطق شهری	۱۰۰	۲۲/۵۳	۵/۲۸	۴۰/۱۳	۵/۵۸	۷/۹۷	۱۸/۵۱
	مناطق روستایی	۱۰۰	۲/۳۷	۴/۰۷	۱۷/۶۷	۰/۴۲	۵/۹۱	۶۹/۵۶
گلستان	کل	۱۰۰	۱۲/۰۶	۹/۱۸	۲۸/۹۱	۲/۱۰	۱۲/۲۸	۳۵/۴۷
	مناطق شهری	۱۰۰	۱۱/۵۸	۶/۵۶	۳۸/۹۵	۳/۲۸	۱۶/۶۷	۲۲/۹۶
	مناطق روستایی	۱۰۰	۱۲/۶۷	۱۲/۵۰	۱۶/۱۶	۰/۵۹	۶/۷۲	۵۱/۳۶
مازندران	کل	۱۰۰	۳/۹۶	۳/۲۳	۹/۸۶	۰/۲۷	۳/۲۵	۷۹/۴۳
	مناطق شهری	۱۰۰	۵/۴۰	۲/۶۸	۱۲/۲۶	۰/۲۴	۴/۹۲	۷۴/۵۰
	مناطق روستایی	۱۰۰	۲/۶۲	۳/۷۵	۷/۳۳	۰/۳۰	۱/۷۱	۸۳/۹۹
آذربایجان شرقی	کل	۱۰۰	۳/۱۲	۳/۴۵	۴۴/۳۳	۲/۳۰	۲/۷۹	۴۴/۰۱
	مناطق شهری	۱۰۰	۲/۵۷	۲/۱۰	۶۰/۷۷	۳/۷۰	۳/۰۰	۲۷/۸۶
	مناطق روستایی	۱۰۰	۳/۹۲	۵/۴۵	۲۰/۰۱	۰/۲۳	۲/۴۸	۶۷/۹۱
آذربایجان غربی	کل	۱۰۰	۴/۰۱	۱/۰۳	۳۰/۱۹	۵۰/۵۲	۲/۵۳	۱۱/۷۲
	مناطق شهری	۱۰۰	۷/۸۷	۰/۸۳	۳۱/۳۸	۴۲/۴۶	۱/۲۲	۱۶/۲۴
	مناطق روستایی	۱۰۰	۰/۸۱	۱/۲۱	۲۹/۲۰	۵۷/۲۱	۳/۶۱	۷/۹۶
کومانشان	کل	۱۰۰	۴۷/۲۴	۳/۷۵	۱۲/۳۲	۱۶/۳۰	۴/۵۲	۱۵/۸۷
	مناطق شهری	۱۰۰	۴۷/۳۲	۲/۶۵	۱۳/۳۷	۱۸/۵۷	۳/۷۵	۱۴/۳۴
	مناطق روستایی	۱۰۰	۴۶/۸۰	۹/۹۶	۶/۴۰	۳/۵۷	۸/۸۳	۲۴/۴۴
خوزستان	کل	۱۰۰	۸/۵۲	۳/۶۷	۳۶/۶۹	۸/۸۵	۱۷/۳۵	۲۴/۹۲
	مناطق شهری	۱۰۰	۸/۲۴	۳/۱۳	۳۸/۴۹	۹/۳۸	۱۸/۱۰	۲۲/۶۶
	مناطق روستایی	۱۰۰	۱۲/۲۴	۱۱/۰۳	۱۲/۳۴	۱/۸۰	۷/۱۲	۵۵/۴۷
فارس	کل	۱۰۰	۵۱/۲۰	۲/۱۰	۲/۷۶	۰/۳۹	۲/۲۷	۴۱/۲۸
	مناطق شهری	۱۰۰	۵۸/۹۴	۱/۸۸	۲/۴۳	۰/۳۶	۲/۰۳	۳۴/۳۶
	مناطق روستایی	۱۰۰	۵/۱۷	۳/۴۳	۴/۷۱	۰/۵۶	۳/۶۸	۸۲/۴۵
کرمان	کل	۱۰۰	۲۱/۲۱	۶۰/۰۹	۴/۶۶	۰/۲۴	۳/۰۹	۱۰/۷۱
	مناطق شهری	۱۰۰	۲۲/۸۸	۶۷/۹۱	۲/۳۹	۰/۱۷	۲/۰۵	۴/۶۰
	مناطق روستایی	۱۰۰	۱۳/۸۰	۲۵/۳۳	۱۴/۷۴	۰/۵۷	۷/۷۵	۳۷/۸۱
خراسان	کل	۱۰۰	۶/۴۷	۴/۸۵	۱۰/۱۰	۱/۵۹	۴/۵۰	۷۲/۴۹
	مناطق شهری	۱۰۰	۵/۶۱	۳/۲۰	۱۰/۸۸	۲/۱۹	۵/۴۱	۷۲/۷۱
	مناطق روستایی	۱۰۰	۸/۲۴	۸/۲۴	۸/۴۸	۰/۳۶	۲/۶۱	۷۲/۰۷
اصفهان	کل	۱۰۰	۱۱/۲۰	۱۷/۸۴	۵۴/۷۰	۰/۲۹	۱/۴۳	۱۶/۵۴
	مناطق شهری	۱۰۰	۱۹/۳۸	۲۱/۳۵	۳۶/۸۴	۰/۳۶	۱/۸۴	۲۰/۲۳
	مناطق روستایی	۱۰۰	۰/۶۰	۱۳/۳۰	۷۳/۲۷	۰/۱۹	۰/۸۹	۱۱/۷۵

درصد اقلیت های ادینی و مذهبی نسبت به افراد غیرمسلمان در استانها و فرمانداریهای کل بتفکیک مناطق شهری و روستایی

استان یا فرمانداری کل	تفکیک	کل غیرمسلمان %	کلیسی %	زرتشتی %	ارمنی %	آسوری %	سایر مسیحیان %	سایر ادیان اظهار نشده %
استان تهران	کل	۱۰۰	۵/۱۵	۱۱/۶۳	۳/۶۲	۰/۱۹	۲/۲۹	۷۷/۱۲
	مناطق شهری	۱۰۰	۲/۷۴	۱۴/۳۵	۲/۱۰	۰/۱۶	۲/۵۸	۷۸/۰۷
	مناطق روستایی	۱۰۰	۸/۶۲	۷/۶۹	۵/۸۳	۰/۲۳	۱/۸۷	۷۵/۷۶
کردستان	کل	۱۰۰	۵۸/۹۸	۳/۹۳	۴/۲۴	۲/۶۳	۲/۵۸	۲۷/۶۴
	مناطق شهری	۱۰۰	۷۱/۲۰	۰/۵۱	۲/۸۵	۳/۴۲	۳/۲۹	۱۸/۷۳
	مناطق روستایی	۱۰۰	۳۱/۶۹	۱۱/۵۵	۷/۳۲	۰/۹۹	۰/۹۹	۴۷/۴۶
همدان	کل	۱۰۰	۲۲/۵۲	۲/۵۶	۵/۳۲	۲۰/۸۲	۲/۲۹	۳۶/۳۹
	مناطق شهری	۱۰۰	۴۰/۱۷	۰/۸۳	۵/۹۷	۲۶/۵۰	۲/۸۹	۲۳/۶۴
	مناطق روستایی	۱۰۰	۵/۷۱	۸/۶۲	۳/۰۴	۰/۸۹	۰/۶۳	۸۱/۱۱
لرستان	کل	۱۰۰	۴۵/۴۲	۶/۸۰	۲۹/۸۱	۲/۰۷	۱/۷۰	۱۴/۲۰
	مناطق شهری	۱۰۰	۷۰/۷۷	۴/۶۸	۱۲/۲۱	۱/۰۴	۱/۸۲	۹/۴۸
	مناطق روستایی	۱۰۰	۱۱/۸۶	۹/۶۲	۵۳/۰۸	۳/۴۴	۱/۵۵	۲۰/۴۵
بنادری و جزایر خرمین	کل	۱۰۰	۷/۳۶	۱۶/۷۰	۱۶/۵۰	۹/۷۴	۳۳/۸۰	۱۵/۹۰
	مناطق شهری	۱۰۰	۳/۶۶	۱۷/۸۰	۲۵/۶۵	۱۹/۹۰	۲۶/۷۱	۶/۲۸
	مناطق روستایی	۱۰۰	۹/۶۲	۱۶/۰۳	۱۰/۹۰	۳/۵۳	۳۸/۱۳	۲۱/۷۹
چهارمحال و بختیاری	کل	۱۰۰	۴/۱۵	۳/۵۶	۷/۸۵	۰/۷۴	۳/۴۱	۸۰/۲۹
	مناطق شهری	۱۰۰	۱/۴۷	۱/۷۷	۳/۲۴	۱/۴۷	۴/۴۲	۸۷/۶۳
	مناطق روستایی	۱۰۰	۶/۸۵	۵/۳۶	۱۲/۵۰	—	۲/۳۸	۷۲/۹۱
بنادری و جزایر خلیج فارس	کل	۱۰۰	۵/۷۳	۳/۳۸	۱۱/۰۰	۱/۳۴	۱۱/۵۵	۶۷/۰۰
	مناطق شهری	۱۰۰	۸/۷۲	۱/۴۱	۱۶/۲۲	۲/۳۹	۱۹/۴۱	۵۱/۷۵
	مناطق روستایی	۱۰۰	۱/۹۶	۵/۸۷	۴/۱۷	—	۱/۶۰	۸۶/۳۰
مستبان	کل	۱۰۰	۲/۱۰	۱/۹۸	۴/۹۰	—	۱/۴۰	۸۹/۶۲
	مناطق شهری	۱۰۰	۱/۷۲	۱/۰۰	۲/۲۹	—	۱/۴۳	۹۳/۵۶
	مناطق روستایی	۱۰۰	۳/۷۷	۶/۲۹	۱۶/۳۵	—	۱/۲۶	۷۲/۳۳
کیکویه و بویراحمدی	کل	۱۰۰	۳/۴۳	۳/۱۲	۲۷/۷۳	۵/۶۱	۱۴/۶۴	۴۵/۴۷
	مناطق شهری	۱۰۰	۱/۶۱	۰/۵۴	۴۱/۴۰	۸/۰۶	۲۴/۷۳	۲۳/۶۶
	مناطق روستایی	۱۰۰	۵/۹۳	۶/۶۷	۸/۸۹	۲/۲۲	۰/۷۴	۷۵/۵۵
ایلام	کل	۱۰۰	۱۶/۰۰	۱۴/۰۰	۳۲/۰۰	۶/۰۰	۱۴/۰۰	۱۸/۰۰
	مناطق شهری	۱۰۰	۲۴/۰۰	—	۴۴/۰۰	۸/۰۰	۱۶/۰۰	۸/۰۰
	مناطق روستایی	۱۰۰	۸/۰۰	۲۸/۰۰	۲۰/۰۰	۴/۰۰	۱۲/۰۰	۲۸/۰۰
کل کشور	کل	۱۰۰	۱۹/۷۷	۶/۴۵	۳۵/۳۲	۶/۶۳	۶/۷۳	۲۵/۱۰
	مناطق شهری	۱۰۰	۲۲/۶۰	۶/۲۷	۳۵/۸۴	۶/۱۴	۷/۳۶	۲۱/۷۹
	مناطق روستایی	۱۰۰	۳/۹۹	۷/۴۷	۳۲/۴۰	۹/۳۴	۳/۲۰	۴۳/۶۰

شهرنشینی اقلیت های دینی و مذهبی

۱- مسیحیان :

در سال ۱۳۳۵ درصد شهرنشینی مسیحیان ایران ۵۴ درصد بوده و با مقایسه با درصد شهرنشینی مسلمانان ایران در آن سال که ۳۱ درصد ثبت شده نتیجه میشود که تمایل مسیحیان به شهرنشینی بیش از مسلمانان بوده است فقط در دو استان آذربایجان غربی و خوزستان و منطقه لرستان درصد شهرنشینی مسیحیان در ۱۳۳۵ به ترتیب ۱۱ و ۲۲ درصد بوده است . علتی که میتوان برای این امر ذکر نمود این است که استان آذربایجان غربی از قدیم الایام مورد سکونت مسیحیان بوده و قبل از آنکه تحولات اجتماعی و اقتصادی مسئله هجوم به شهرها را پیش آورد مسیحیان مقیم نواحی آذربایجان غربی به کشاورزی مشغول بوده اند و تا امروز نیز خصوصیت روستانشینی و کشاورزی خود را حفظ کرده اند . در استان خوزستان و منطقه لرستان نیز وجود تاسیسات نفتی در تجمع مسیحیان در نقاط کمتر از پنجاه نفر تاثیر داشته است بطوریکه ۸۹ درصد آنان در سال ۱۳۳۵ در این نقاط اقامت داشته اند و احتمالاً اکثریت قریب با اتفاق آنان در امور فنی نفت در خارج از شهرها بکار مشغول بوده اند در جدول ذیل میزان شهرنشینی مسیحیان در سال ۱۳۳۵ برای کل ایران و هر یک از استانها به ترتیب رتبه محاسبه شده است .

درصد مسیحیان شهرنشین برای کل ایران و استانها (سال ۱۳۳۵)

نام استان	درصد	نام استان	درصد
کرمانشاه	۹۴	گیلان	۵۰
کردستان	۹۲	اصفهان و یزد	۵۰
فارس و بندر	۹۲	آذربایجان غربی	۲۲
آذربایجان شرقی	۷۷	خوزستان و لرستان	۱۱
مرکزی - تهران	۶۳	کرمان	-
مازندران و گرگان	۵۸	بلوچستان و سیستان	-
خراسان	۵۱	کل ایران	۵۴

در سال ۱۳۴۵ میزان شهرنشینی مسیحیان افزایش قابل ملاحظه ای یافته و حداقل آن برای آسوریها ۷۸ درصد بوده است . بطور کلی شهرنشینی مسیحیان در مقیاس کشوری برای فرقه های مذکور در سرشماری ۱۳۴۵ به قرار زیر است :

فرقه	میزان شهرنشینی (%)
ارمنی	۸۶
آسوری	۷۸
سایر مسیحیان	۹۳

۲- کلیمیان :

در سال ۱۳۳۵ میزان شهرنشینی یهودیان ایران ۷۲ درصد بوده و با مقایسه با درصد شهرنشین مسلمانان در آن سال (۳۱ درصد) و مذاهب دیگر ، نتیجه میشود که تمایل یهودیان به شهرنشینی بیش از پیروان تمام مذاهب دیگر است . در سال ۱۳۳۵ در میان استانهای مختلف استان فارس دارای بالاترین درصد شهرنشین یهودی و استان خوزستان و منطقه فلرستان کمترین درصد را دارا بوده است . از علل این امر ممکن است این باشد که یهودیان این استان بیشتر در امور مربوط به صنعت نفت و در خارج از شهرها بکار مشغول بوده اند . در جدول ذیل میزان شهرنشینی یهودیان برای کل ایران و هر یک از استانها در ۱۳۳۵ به ترتیب رتبه محاسبه شده است .

درصد یهودیان شهرنشین برای کل ایران و استانها در سال

۱۳۳۵

نام استان	درصد	نام استان	درصد
فارس و بندر	۹۹	کومانشاه	۷۸
آذربایجان غربی	۹۶	مرکزی	۶۵
مازندران و گرگان	۹۴	خراسان	۵۶
اصفهان و یزد	۹۱	خوزستان و لرستان	۵
کردستان	۸۶	آذربایجان شرقی	—
گیلان	۸۵	بلوچستان و سیستان	—
کرمان	۸۵	کل ایران	۷۲

در سال ۱۳۴۵ میزان شهرنشینی یهودیان نسبت به سال ۱۳۳۵ افزایش قابل ملاحظه ای یافته و از ۷۲ درصد به ۹۷ درصد رسیده است .

۳- زرتشتیان :

در سال ۱۳۳۵ میزان شهرنشینی زرتشتیان ایران ۵۸ درصد بوده و با مقایسه با درصد شهرنشین مسلمانان (۳۱ درصد) نتیجه میشود که زرتشتیان از این لحاظ در سطح بالاتری نسبت به مسلمانان قرار گرفته اند و تا میل آنان به شهرنشینی بیشتر از مسلمانان است . در سال ۱۳۳۵ در میان استانهای مختلف استان کرمان دارای بالاترین درصد شهرنشین زرتشتی بوده است . در جدول ذیل میزان شهرنشینی زرتشتیان برای کل ایران و هر یک از استانها در ۱۳۳۵ به ترتیب رتبه محاسبه شده است .

درصد زرتشتیان شهرنشین برای کل ایران و استانها در سال ۱۳۳۵

نام استان	درصد	نام استان	درصد
کرمان	۷۹	مازندران و گرگان	—
خوزستان و لرستان	۷۴	آذربایجان شرقی	—
فارس و بندر	۷۳	کرمانشاهان	—
استان مرکزی	۵۶	کردستان	—
آذربایجان غربی	۵۱	خراسان	—
اصفهان و یزد	۵۱	بلوچستان و سیستان	—
گیلان	—	کل ایران	۵۸

در سال ۱۳۴۵ میزان شهرنشینی زرتشتیان ایران نسبت به سال ۱۳۳۵ ترقی شگرفی کرده و از ۵۸ درصد به ۸۲ درصد رسیده است . جدول ذیل میزان شهرنشینی اقلیت های مذهبی ایران را در سال ۱۳۴۵ به تفکیک استان و فرمانداری بک نشان میدهد .

میزان شهرنشینی اقلیتهای مذهبی در استانها و فرمانداریها و کل کشور

سال ۱۳۴۵

نام استان	مذهب و دین	کلیمی	زرتشتی	ارمنی	آسوری	سایر مسیحیان	سایر ادیان
		%	%	%	%	%	اظهار نشده %
در کل کشور		۹۷	۸۲	۸۶	۷۸	۹۳	۷۴
موکزی		۱۰۰	۹۷	۹۸	۱۰۰	۹۷	۸۷
گیلان		۵۴	۴۰	۷۵	۸۸	۷۶	۳۶
مازندران		۶۶	۴۰	۶۰	۴۲	۷۳	۴۵
آذربایجان شرقی		۴۹	۳۹	۸۲	۹۶	۶۴	۳۸
آذربایجان غربی		۸۹	۳۶	۴۷	۳۸	۲۲	۶۳
کومانشاهان		۸۵	۶۰	۹۲	۹۷	۷۰	۷۷
خیز تان		۹۰	۷۹	۹۸	۹۹	۹۷	۸۵
فارس		۹۸	۷۶	۷۶	۷۹	۷۷	۷۱
کرمان		۸۸	۹۲	۴۲	۵۷	۵۴	۳۵
خراسان		۵۸	۴۴	۷۳	۹۳	۸۱	۶۸
اصفهان		۹۸	۶۸	۴۰	۷۱	۷۳	۶۹
سیستان و بلوچستان		۳۲	۷۳	۳۴	۵۰	۶۷	۶۰
کردستان		۸۳	۸۹	۴۶	۸۸	۸۸	۴۷
فرمانداری همدان		۹۶	۲۵	۸۷	۹۹	۹۴	۵۰
فرمانداری لرستان		۸۹	۳۹	۲۳	۲۹	۶۱	۳۸
فرمانداری بروجرد		۲۶	۴۰	۵۹	۷۸	۳۰	۱۵
فرمانداری چهارمحال و بختیاری		۱۸	۲۵	۲۱	۱۰۰	۶۵	۵۵
فرمانداری بروجرد و جزایر خلیج فارس		۸۵	۲۳	۸۳	۱۰۰	۹۴	۴۳
فرمانداری سمنان		۶۷	۴۱	۳۸	—	۸۳	۸۵
فرمانداری کهگیلویه		۲۷	۱۰	۸۶	۸۳	۹۸	۳۰
فرمانداری ایلام		۷۵	—	۶۹	۶۷	۵۷	۲۲

ساختمان سنی و جنسی اقلیتهای دینی و مذهبی ایران

الف - توزیع جنسی :

لیکن در سال ۱۳۳۵ نسبت جنسی مسیحیان ایران ($\frac{\text{مرد}}{\text{زن}}$) مساوی ۱/۰۲ بوده و در سال ۱۳۴۵ این نسبت برای فرقه های سه گانه مسیحی (طبق طبقه بندی سرشماری) بترتیب ذیل بوده است :

فرقه	کل کشور	شهر	روستا
ارمنی	۱/۰۴	۱/۰۴	۱/۰۶
آسوری	۱/۰۱	۱/۰۰	۱/۰۵
سایر مسیحیان	۱/۰۰	۰/۹۶	۱/۸۷

بطور کلی چنین بر می آید که نزد مسیحیان تعداد نسبی مردان در روستا بیش از زنان است و ضمناً میزان شهرنشینی بالنسبه قوی مسیحیان باعث شده است که نسبت جنسی آنان در مقیاس کشوری مساوی نسبت جنسی نقاط شهری و یا نزدیک بآن باشد .

کلیمیان ایران در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ بترتیب دارای نسبت های جنسی ۱/۰۶ و ۱/۰۴ بوده اند و ضمناً در سال ۱۳۴۵ در نقاط شهری و روستائی نسبت جنسی آنان بترتیب ۱/۰۵ و ۰/۸۷ محاسبه گردیده است که خود نماینده جذب بیشتر مردان کلیسی در نقاط شهری است .

در مورد زرتشتیان نسبت جنسی برای کل کشور در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۸۹ بوده است فقط در نقاط روستائی در سال ۱۳۳۵ نسبت جنسی به ۱/۱۲ رسیده است . بدین نحو در جامعه زرتشتیان ایران عده زنان بر مردان تفوق دارد . سایر مذاهب وادیان و مذاهب وادیان اظهار نشده در سال ۱۳۴۵ دارای نسبت جنسی مساوی مسلمانان بوده اند .

جدول ذیل نسبت جنسی اقلیت های مذهبی و دینی ایران را در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ به تفکیک نقاط شهری و روستائی نشان میدهد :

نسبت جنسی اقلیت های مذهبی و دینی ایران

نقاط روستائی	نقاط شهری	کل	دین و مذهب منطقه	
۱/۰۶	۱/۰۴	۱/۰۴	ارمنی	۱۳۴۵
۱/۰۵	۱/۰۰	۱/۰۱	آسوری	
۱/۸۷	۰/۹۶	۱/۰۰	سایر مسیحیان	
۰/۷۸	۰/۹۲	۰/۸۹	زرتشتی	
۰/۸۷	۱/۰۵	۱/۰۴	کلیمی	
۱/۰۷	۲/۰۴	۱/۰۵	سایر و اظهار نشده	
۱/۰۷	۱/۰۹	۱/۰۷	مسلمان	
۱/۳۳	۰/۸۲	۱/۰۲	مسیحی	۱۳۳۵
۱/۱۲	۰/۷۸	۰/۹۱	زرتشتی	
۱/۳۳	۰/۹۶	۱/۰۶	کلیمی	
۱/۰۷	۰/۹۹	۱/۰۴	سایر و اظهار نشده	
۱/۰۲	۱/۰۷	۱/۰۴	مسلمان	

ب - توزیع و ساختمان سنی :

اقلیت های مذهبی و دینی ایران با سه وسیله و شاخص از لحاظ ساختمان و توزیع سنی مورد مطالعه قرار گرفته اند .

۱- آزمون چهل درصدیاست ورتهایم :

یکی از شاخصهای جوانی جمعیت تست ورتهایم است که براساس آن درجوامع دارای باروری قوی اقلاً "چهل درصد از جمعیت کمتر از ۱۵ سال دارند . به عبارت دیگر :

$$\sum_0^{14} P \geq 40\% \sum_0^{\infty} P$$

در ایران مسیحیان بطور واضح و بارز از مسلمانان سالخورده ترند و این سالخوردگی را ارقام ذیل نشان میدهد :

درصد کمتر از نوزده ساله ها	ادیان و مذاهب
۳۵	ارمنی
۳۳	آسوری
۲۸	سایر مسیحیان
۴۶	مسلمانان

جامعه مسیحیان ایران از این لحاظ شباهتی با برخی ممالك اروپائی دارند بطوریکه مثالهایی از چند کشور اروپائی که دارای ساختمان سنی شبیه جامعه مسیحی ایران هستند میتوان آورد :

کشور	سال سرشماری	% کمتر از ۱۵ ساله ها
ایسلند	۱۹۶۵	۳۴/۵
ایرلند	۱۹۶۱	۳۱/۱
لهستان	۱۹۶۵	۳۱/۰
هلند	۱۹۶۵	۲۸/۳
پرتغال	۱۹۶۵	۲۹/۰
یوگوسلاوی	۱۹۶۱	۳۱/۱

یکی از عوامل این سالخوردگی ساختمان سنی مهاجرین مسیحی به ایران است . بعنوان مثال

در سال ۱۳۴۵ به میزان ۲۴/۱۱ درصد مسیحیان در گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله ها قرار داشته اند .

جامعه کلیمیان از جامعه های مسیحیان و زرتشتیان جوانتر و از جامعه مسلمانان سالخورده تر است . بطوریکه در سال ۱۳۴۵ به میزان ۳۲ درصد از کلیمیان کمتر از ۱۵ سال داشته اند . زرتشتیان ایران نیز دارای ساختمان سنی سالخورده ای هستند بطوریکه در سال ۱۳۴۵ - اهمیت نسبی کمتر از ۱۵ ساله های آنان ۳۱ درصد است که خود مشابه با جمعیت های سالخورده است . نظر باینکه در مورد سایر ادیان وادیان و مذاهب اظهار نشده اطلاعات تفصیلی و عنوان خاصی در جزوات سرشماری نیامده است مقابله و مقایسه روشنی امکان پذیر نیست فقط بر اساس سرشماری ۱۳۴۵ این جامعه نسبت به مسلمانان سالخورده تر هستند بطوریکه ۳۸ درصد آنان کمتر از ۱۵ سال داشته اند ، جدول ذیل درصد کمتر از ۱۵ ساله ها را برای اقلیت های مذهبی و دینی ایران در سال ۱۳۴۵ به تفکیک استان و فرمانداری کل بدست می دهـ د :

تست مروتهايم در مورد اقلیت های دینی و مذهبی مختلف (سال ۱۳۴۵)

نام استان و فرماند اریکل	مذهب و دین	مسلمان	کلیسی	زرتشتی	ارمنی	آسوری	سایر مسیحیان	سایر ادیان اظهار نشده
کل کشور	۰/۴۶	۰/۳۷	۰/۳۱	۰/۳۵	۰/۳۳	۰/۲۸	۰/۳۸	
مرکزی	۰/۴۴	۰/۳۶	۰/۳۰	۰/۳۴	۰/۳۱	۰/۲۶	۰/۳۵	
گیلان	۰/۴۷	۰/۳۰	۰/۲۶	۰/۲۷	۰/۲۸	۰/۱۶	۰/۴۲	
مازندران	۰/۴۸	۰/۲۹	۰/۲۲	۰/۳۱	۰/۲۷	۰/۲۶	۰/۴۲	
آذربایجان شرقی	۰/۴۶	۰/۲۴	۰/۲۷	۰/۳۱	۰/۳۲	۰/۲۸	۰/۴۰	
آذربایجان غربی	۰/۴۷	۰/۳۸	۰/۲۸	۰/۳۶	۰/۳۷	۰/۳۷	۰/۴۵	
کرمانشاهان	۰/۴۷	۰/۴۱	۰/۳۰	۰/۳۴	۰/۳۱	۰/۴۱	۰/۳۷	
خوزستان	۰/۴۸	۰/۳۹	۰/۳۰	۰/۳۶	۰/۳۵	۰/۳۶	۰/۴۳	
فارس	۰/۴۸	۰/۴۱	۰/۳۰	۰/۳۰	۰/۰۸	۰/۲۵	۰/۴۲	
کرمان	۰/۴۶	۰/۴۷	۰/۳۴	۰/۳۵	—	۰/۱۹	۰/۴۲	
خراسان	۰/۴۵	۰/۱۸	۰/۲۸	۰/۲۸	۰/۳۰	۰/۱۸	۰/۳۵	
اصفهان	۰/۴۶	۰/۴۳	۰/۳۳	۰/۴۱	۰/۲۴	۰/۲۵	۰/۳۸	
سیستان و بلوچستان	۰/۴۶	۰/۲۴	۰/۳۲	۰/۳۴	—	۰/۰۸	۰/۴۲	
کردستان	۰/۴۵	۰/۳۸	۰/۲۸	۰/۵۲	۰/۳۸	۰/۲۰	۰/۴۴	
فرماند اریکل همدان	۰/۴۷	۰/۳۷	۰/۳۲	۰/۲۳	۰/۳۵	۰/۲۲	۰/۴۳	
فرماند اریکل لرستان	۰/۴۹	۰/۴۱	۰/۱۷	۰/۴۱	۰/۱۴	۰/۲۶	۰/۴۶	
فرماند اریکل بنادرو	۰/۴۴	۰/۱۶	۰/۲۸	۰/۲۸	۰/۱۸	۰/۱۴	۰/۴۰	
جزایر بحر عمان	۰/۴۹	۰/۲۵	۰/۱۷	۰/۱۹	۰/۴۰	۰/۲۲	۰/۴۳	محال
فرماند اریکل چهار بختیاری	۰/۴۵	۰/۲۷	۰/۲۳	۰/۲۶	—	۰/۱۷	۰/۴۳	
فرماند اریکل بنادرو جزایر خلیج فارس	۰/۴۵	۰/۲۲	۰/۱۱	۰/۲۸	—	—	۰/۳۶	
فرماند اریکل سمنان	۰/۵۲	۰/۰۹	۰/۱۰	۰/۴۵	۰/۳۹	۰/۳۴	۰/۵۱	
فرماند اریکل کهگیلویه	۰/۴۸	۰/۳۸	۰/۲۸	۰/۱۹	—	۰/۱۴	۰/۴۴	

۲- میانگین سنی

این وسیله نیز از شاخصهای مطالعه ساختمان سنی و یک میانگین وزنی از سن افراد است. واضح است که هر قدر فراوانی افراد در گروههای سنی بالا بیشتر باشد این میانگین وزن—— به همان گروههای سنی تمایل می یابد. از این جهت مقایسه میانگین های سنی جوامع مختلف نماینده ایست از درجه سالخوردگی آنها.

چنانکه گفته شد مسیحیان ایران نسبت به مسلمانان سالخورده ترند. این حقیقت را بوسیله محاسبه میانگین سنی نیز میتوان استنباط نمود. مسلمانان ایران در سال ۱۳۴۵ دارای میانگین سنی ۲۳ سال و مسیحیان دارای میانگین های سنی ذیل بوده اند.

۲۶/۲ سال	ارمنی	} ۱۳۴۵
۲۹/۵ سال	آسوری	
۳۰/۴ سال	سایر مسیحیان	
۳۰/۰ سال	کل مسیحیان در سال ۱۳۳۵	

کلیمیان و زرتشتیان نیز بر اساس محاسبه این شاخص از جامعه مسلمانان سالخورده تر و در سال ۱۳۴۵ به ترتیب دارای میانگین سنی ۲۶/۲ سال و ۳۰/۱ سال بوده اند. پیروان سایر مذاهب وادیان و مذاهب اظهار نشده نیز از مسلمانان سالخورده تر بوده و میانگین سنی ۲۵/۹ سال را داشته اند.

جدول زیر میانگین سنی اقلیت های مذهبی و دینی ایران را در سال های ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ به تفکیک استان و فرمانداری یکل ارائه مینماید:

میانگین سنی اقلیت های دینی و مذهبی در استانها و فرمانداریهای بیکل (سال ۱۳۴۵)

استان و فرمانداری بیکل	مذهبی و دینی	کلمی	زرتشتی	ارمنی	آسوری	سایر مسیحیان	سایر ادیان اظهار نشده
کگل کشم	۲۶/۲۳	۳۰/۱۰	۲۶/۲۱	۲۹/۵۰	۳۰/۴۲	۲۵/۹۱	
مرکزی	۲۶/۲۷	۲۹/—	۲۷/۹۳	۲۸/۸۳	۳۰/۷۴	۲۶/۵۰	
گیلان	۳۱/۸۶	۳۰/۸۳	۳۱/۳۶	۲۸/۳۰	۳۹/۶۷	۲۴/۷۵	
مازندران	۳۱/۸۷	۳۲/۱۳	۲۹/۳۹	۳۰/۸۷	۳۰/۹۱	۲۳/۶۷	
آذربایجان شرقی	۳۶/۴۸	۳۱/۱۵	۳۰/۶۱	۲۸/۹۵	۲۳/۳۶	۲۵/۴۷	
آذربایجان غربی	۲۸/۲۵	۳۴/۶۹	۲۸/۹۵	۲۸/۹۷	۲۷/۹۰	۴۱/۱۳	
کرمانشاهان	۲۵/۳۲	۳۱/۷۰	۲۸/۰۷	۳۰/۶۸	۲۵/۸۳	۲۶/۰۱	
خوزستان	۲۶/۱۷	۳۱/۶۴	۲۶/۲۷	۲۹/۵۳	۲۶/۵۷	۲۳/۴۱	
فارس	۲۴/۰۶	۲۸/۳۹	۲۷/۴۱	۳۳/۳۵	۲۸/۶۶	۲۴/۶۷	
کرمان	۲۲/۷۶	۳۰/۰۳	۲۵/۸۹	۴۲/۱۴	۳۳/۱۲	۲۶/۳۱	
خراسان	۳۸/۳۰	۳۳/۸۰	۲۶/۹۳	۲۷/۳۸	۳۶/۶۱	۲۸/۲۴	
اصفهان	۲۶/۱۱	۳۱/۳۲	۲۶/۵۳	۲۷/۵۳	۳۱/۲۶	۲۸/۲۸	
سیستان و بلوچستان	۳۲/۷۸	۲۹/۲۶	۲۲/۳۰	۲۷/۰۵	۳۲/۶۰	۲۴/۶۹	
کردستان	۲۶/۴۵	۲۹/۲۲	۱۸/۷۹	۲۶/۷۶	۳۰/۹۷	۲۳/۴۹	
همدان	۲۸/۶۸	۲۸/۰۵	۳۲/۲۱	۲۸/۰۳	۳۰/۲۰	۲۵/۰۲	
لرستان	۲۶/۸۹	۳۴/۵۴	۲۴/۷۳	۳۶/۳۴	۳۲/۶۱	۲۱/۹۲	
بنادر و جزایر بحر عمان	۳۴/۵۳	۲۹/۶۱	۲۵/۷۲	۳۰/۰۶	۳۳/۱۶	۲۵/۵۳	
چهارمحال بختیاری	۳۹/۲۸	۳۸/۳۳	۳۶/۸۴	۱۶/۰۵	۲۹/۴۶	۲۵/۸۲	
بنادر و جزایر خلیج فارس	۳۱/۵۴	۳۵/۲۳	۲۸/۷۰	۳۶/۳۲	۳۲/۵۷	۲۴/۸۹	
فرمانداری بیکل سمنان	۳۵/۸۳	۳۹/۸۵	۲۲/۹۸	—	۴۵/۴۲	۲۸/۵۳	
فرمانداری بیکل کهگیلویه و بویر احمد	۴۷/۰۵	۳۲/۲۵	۲۳/۲۰	۲۳/۸۹	۲۸/۹۹	۲۰/۶۰	
فرمانداری بیکل ایلام	۳۱/۸۸	۳۲/۸۶	۳۱/۸۸	۲۹/۱۷	۳۷/۸۶	۲۲/۲۲	

میانگین سنی اقلیت های دینی و مذهبی ایران و مسلمان ها در سال ۱۳۳۵

پيروان ادیان مختلف	کل ایران	شهرنشین	ده نشین
مسلمان	۲۵/۶	۲۵/۸	۲۵/۵
مسیحی	۳۰/۰	۳۰/۳	۲۸/۹
یهودی	۲۶/۱	۲۷/۷	۲۸/۳
زرتشتی	۲۵/۹	۲۷/۲	۲۴/۲
سایر مذاهب و ادیان	۲۵/۵	۲۵/۶	۲۵/۴
اظهار نشده	۲۴/۷	۲۵/۳	۲۴/۲

۳- نسبت هستگی :

یکی دیگر از شاخصهای مطالعه ساختمان سنی نسبت هستگی است که عبارتست از مقدار کسر:

$$\frac{\sum_{x=14}^{\infty} P + \sum_{x=15}^{\infty} P}{\sum_{x=15}^{\infty} P}$$

هر قدر مقدار این کسر کوچکتر باشد مقدار بار اقتصادی که بر دوش افراد فعال است کمتر میباشد. در مورد مسلمانان مقدار این شاخص در سال ۱۳۴۵ مساوی يك و برای مسیحیان در آن سال به ترتیب ذیل بوده است :

ارمنی ۰/۶۹

آسوری ۰/۶۹

سایر مسیحیان ۰/۵۳

بدین ترتیب بر اساس این شاخص ساختمان سنی مسیحیان ایران از لحاظ اقتصادی سالمتر از ساختمان سنی مسلمانان بنظر میرسد.

سایر اقلیتهای دینی و مذهبی نیز از لحاظ نسبت هستگی دارای وضع ظاهراً " سالم تری از مسلمانان میباشد :

کلیمیان ۰/۷۳

زرتشتیان ۰/۶۴

سایر ادیان و ادیان اظهار نشده ۰/۷۵

جدول زیر مقدار نسبت هستگی اقلیتهای دینی و مذهبی ایران را در سال ۱۳۴۵ به تفکیک استان و فرمانداری بکلیت میدهد :

نسبت هستگی نزد اقلیت های دینی و مذهبی مختلف ایران (سال ۱۳۴۵)

نام استان و فرمانروایان	دین یا مذهب	مسلمان	کلیسی	زرتشتی	ارمنی	آسوری	سایر مسیحیان	سایر ادیان اظهار نشده
کابل کشور	۱/-	۰/۷۳	۰/۶۴	۰/۶۹	۰/۶۸	۰/۵۳	۰/۷۵	
مرکزی	۰/۸۹	۰/۶۸	۰/۵۸	۰/۶۶	۰/۶۱	۰/۵۱	۰/۶۶	
گیلان	۱/۰۲	۰/۷۳	۰/۵۵	۰/۵۷	۰/۶۵	۰/۵۲	۰/۹۲	
مازندران	۱/۰۴	۰/۵۹	۰/۴۸	۰/۶۲	۰/۶۲	۰/۵۲	۰/۸۳	
آذربایجان شرقی	۱/۰۲	۰/۷۹	۰/۵۵	۰/۶۶	۰/۶۷	۰/۷۹	۰/۸۹	
آذربایجان غربی	۱/۰۵	۰/۸۷	۰/۸۲	۰/۷۹	۰/۸۵	۰/۸۵	۰/۹۳	
کرمانشاهان	۱/۰۴	۰/۸۴	۰/۷۱	۰/۶۹	۰/۶۸	۰/۹۴	۰/۷۱	
خوزستان	۰/۸۳	۰/۷۸	۰/۷۱	۰/۶۶	۰/۶۳	۰/۶۴	۰/۸۴	
فارس	۱/۰۸	۰/۸۱	۰/۵۸	۰/۵۲	۰/۱۳	۰/۴۲	۰/۸۹	
کرمان	۱/-	۱/۱۲	۰/۷۰	۰/۷۰	۰/۱۷	۰/۴۶	۰/۹۴	
خراسان	۰/۹۶	۰/۵۸	۰/۷۲	۰/۷۰	۰/۵۵	۰/۴۷	۰/۶۸	
اصفهان	۱/۰۵	۱/۰۱	۰/۷۶	۰/۸۵	۰/۴۳	۰/۵۲	۰/۸۸	
سیستان و بلوچستان	۰/۹۸	۰/۳۸	۰/۶۷	۰/۵۸	—	۰/۴۱	۰/۸۰	
کردستان	۰/۹۹	۰/۸۰	۰/۵۲	۱/۲۰	۰/۶۹	۰/۳۷	۰/۹۲	
فرمانداری همدان	۱/۰۹	۰/۴۱	۰/۷۴	۰/۵۰	۰/۴۰	۱/۵۰	۱/۱۱	
فرمانداری لورستان	۱/۱۲	۰/۹۶	۰/۳۷	۰/۹۰	۰/۴۷	۰/۶۴	۱/-	
جزایر بحر عمان	۰/۹۳	۰/۴۸	۰/۵۳	۰/۴۱	۰/۲۲	۰/۱۹	۰/۷۰	
فرمانداری بختیاری	۱/۱۰	۰/۴۷	۰/۵۰	۰/۵۱	۰/۶۷	۰/۴۴	۱/۰۴	
فرمانداری چهارمحال	۰/۹۶	۰/۴۹	۰/۶۵	۰/۴۶	—	۰/۲۷	۰/۹۰	
جزایر خلیج فارس	۰/۹۹	۰/۸۰	۰/۳۱	۰/۴۰	—	۰/۲۰	۰/۸۶	
فرمانداری کهکیلویه	۱/۲۰	۰/۳۸	۰/۲۵	۰/۹۳	۰/۶۴	۰/۶۲	۱/۱۵	
فرمانداری ایلام	۱/۱۲	۱/۶۷	۰/۷۵	۰/۲۳	—	۰/۴۰	۱/۲۵	

افزایش ، موالید و باروری :

۱- افزایش سالانه :

اقلیتهای دینی و مذهبی ایران را بعلمت وجود عامل مهاجرت (و گاهی تغییر مذهب) نمیتوان بعنوان جمعیت های بسته و مستقل مورد تجزیه و تحلیل قرار داد . لیکن افزایش مطلق سالانه آنان بین سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ قابل محاسبه است . بیشترین میزان افزایش مطلق را مسیحیان با $3/4$ درصد در سال دارا بوده اند . در بد و امر بزرگتر بودن این میزان از میزان افزایش سالانه مسلمانان ($2/9$ درصد) غیر قابل قبول بنظر میرسد . لیکن با توجه باینکه جامعه مسیحیان ایران هر ساله تعدادی مهاجر (تحت عناوین مختلف بخصوص ازدواج با ایرانیان) دریافت میکند این برتری تا حدی قابل توجیه است با وجود این قلت تعداد مسیحیان در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ و امکان اشتباه در شمارش آنان نیز منشاء این میزان قوی ممکن است تلقی گردد .

جامعه یهودیان بین سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ دارای کاهش بوده اند بطوریکه میزان افزایش آنان منفی و هر ساله $0/75$ درصد بوده است . امر مهاجرت به کشور اسرائیل و از طرفی گرویدن برخی یهودیان به آئینی دیگر میتواند توجیه کننده این تقلیل باشد . زرتشتیان بین سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ هر ساله دارای $2/3$ درصد افزایش بوده اند که نسبت به افزایش سالانه مسلمانان در دوره ده ساله فوق میزان ضعیف تری را نشان میدهد . زیلا* میزان افزایش مطلق سالانه اقلیتهای مختلف در مقام مقایسه با مسلمانان ملاحظه میگردد .

مسیحیان	$3/4$ درصد
کلیمیان	$0/75$ - درصد
زرتشتیان	$2/3$ درصد
مسلمانان	$2/9$ درصد

۲- موالید و باروری :

سنجش موالید و میزان آن بر اساس سرشماری نظریه تغییرات و تحولات شدید سنی و جنسی جمعیت اقلیت های دینی و مذهبی ایران کار مشکلی است . لیکن یکی از بهترین روشها برای برآورد تعداد مطلق موالید بر اساس سرشماری استفاده از جمعیت ۵ ساله ۹ ساله هاست که در مورد اقلیت های دینی و مذهبی ایران اعمال گردیده است . بر اساس این محاسبات تعداد مطلق موالید طی یکساله قبل از سرشماری ۱۳۴۵ (از نیمه ۱۳۴۴ تا نیمه ۱۳۴۵) برای اقلیتهای دینی و مذهبی ایران به قرار زیر بوده است :

تعداد مطلق موالید در سال برای اقلیت های دینی و مذهبی ایران
(سال ۱۳۴۵)

تعداد مطلق	ادیان
۵۹۹۲	مسیحیان
۱۷۱۷	کلیمیان
۶۵۶	زرتشتیان
۱۸۲۳	سایر ادیان و اظهار نشده

یکی از شاخصهای باروری نسبت اطفال کمتر از ۵ ساله بکل زنان در سن باروری است
($\frac{\sum_{x=15}^{45} P}{\sum_{x=15}^{45} F}$) . هر قدر مقدار این نسبت بیشتر باشد باروری جامعه مربوطه قوی تر است . بطوریکه زیلا " ملاحظه میگردد بر اساس این شاخص باروری جوامع غیر مسلمان

ایران بطور بارز و روشن از باروری مسلمانان ضعیف تر است .

نسبت (طفل - زن) برای مسلمان و اقلیت های مختلف (۱۳۴۵)

سایر ادیان واظهار نشده	سایر مسیحیان	آسوری	ارمنی	زرتشتی	کلیمی	مسلمان	دین یا مذهب منطقه
۰/۵۲	۰/۳۶	۰/۴۵	۰/۴۹	۰/۴۰	۰/۵۰	۰/۹۲	کل کشور
۰/۴۹	۰/۳۶	۰/۴۱	۰/۴۴	۰/۴۰	۰/۴۹	۰/۸۱	مناطق شهری
۰/۸۳	۰/۵۰	۰/۶۱	۰/۸۳	۰/۴۲	۰/۷۳	۰/۹۹	مناطق روستایی

ردیف	عنوان فصل	عنوان بخشها و جد اول مربوطه	شماره صفحه
۱	پیشگفتار		۳
۲	مطالعه کوتاه تاریخی درباره توزیع جغرافیائی مسیحیان ایران تا سال ۱۳۴۵	فرق مهم مسیحی ایران - نواحی تجمع - سابقه تاریخی - عوامل نحوه تجمع - تعداد مسیحیان ایران - جدول تعداد تفکیکی مسیحیان در استانها و فرمانداریهای کل در سال ۱۳۴۵ و مقایسه با سال ۱۳۳۵	۴
۳	مطالعه کوتاه تاریخی درباره توزیع جغرافیائی یهودیان ایران تا سال ۱۳۴۵	سوابق تاریخی - مورخان یهودی و موضوع تجمع یهود در ایران، مناطق مهم تجمع - علل جمعیت یهودیان - جدول تعداد تفکیکی یهودیان در استانها و فرمانداری کل در سال ۱۳۴۵ و مقایسه با سال ۱۳۳۵	۹
۴	مطالعه کوتاه تاریخی درباره توزیع جغرافیائی زرتشتیان ایران تا سال ۱۳۴۵	علل و مناطق تجمع زرتشتیان در نواحی مرکزی و شرقی ایران - خلاصه ای از علل تقلیل جمعیت زرتشتیان - جدول تعداد تفکیکی زرتشتیان در استانها و فرمانداری کل در سال ۱۳۴۵ و مقایسه با سال ۱۳۳۵	۱۲
		جدولهای دموگرافی اقلیت های دینی و مذهبی	
		جدول اهمیت نسبی جمعیت غیرمسلمان در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵	
۱۶ و ۱۷		جدول درصد اقلیت های دینی و مذهبی نسبت به افراد غیرمسلمان در استانها و فرمانداری کل به تفکیک مناطق شهری و روستائی	
۵	شهرنشینان اقلیت های دینی و مذهبی	مسیحیان - کلیسایان - زرتشتیان جدول میزان شهرنشینان اقلیت های مذهبی در استانها و فرمانداری کشور در سال ۱۳۴۵	۱۸ و ۲۲
۶	ساختمان سنی و جنسی اقلیت های دینی و مذهبی	الف - توزیع جنسی ب - توزیع و ساختمان سنی آزمون رتبه اییم با جدول مربوطه میانگین سنی با جدول مربوطه نسبت بستگی با جدول مربوطه	۲۳
۷	افزایش - موالید و باروری	افزایش - سالانه - موالید و باروری و جد اول مربوطه	۳۳

تایید این گزارش وسیله خانم شهبلاساداتی فر انجام گرفته است .